དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་རྒྱལ་ས་བོད་དང་དེ་མ་ལ་ཡ་འགྲེམས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཁྲམས་ཞིབ་པ་ཞིག

ཀུན་ཐོག་རིག་འཛིན་ཚེ་དབང་ནོར་བུའི་ཡུལ་ལམས་འགྲུལ་བཞུད་དཔྱད་ཞིབ།

རྡོ་ཚ་ཡི་དམ་རྒྱལ། [①]

གནད་བསྡུས། དཔྱད་རྩོམ་འདིར་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་རྒྱལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཁྲམས་ཞིབ་པ་ཀུན་ཐོག་རིག་འཛིན་ཚེ་དབང་ནོར་བུ་ལས་ཀུན་ཁྱབ་ཀྱི་ནས་ཡུལ་དབྱུས་ཆུ་ས། རི་བོ་དེ་མ་ལའི་ནུབ་རྒྱུད་དང་རྡོ་རྒྱུད་ཡུལ་ཁོངས་ས་གོང་དོལ། ལ་དྭགས། འབྲུག འབས་ཆྱོངས་སོགས་འགྲེམས་པའི་རྒྱ་ཆེན་ལ་བརྟག་ནས། དེ་དག་གི་ལམ་ཐིག་དང་ལོ་ཚོགས་སོ་སོར་དབྱེ་ཞིབ་བགྱིད་ནས་ཡུལ་ཁམས་འགྲུལ་ཁྲོད་ཚོས་བརྒྱུད་གྲྭབ་མཐའ་དང་དགོན་ཐེ་ཁྲམས་གསོ་གནང་བ་དེས་དུས་རབས་བཅོ་བརྒྱད་པའི་སྐབས་ཀྱི་བོད་དང་དེ་མ་ལ་ཡའི་ཡུལ་ཁོངས་ལོ་རྒྱུས་དང་ཤེས་རིག་རྒྱ་འགྲུལ་ཐད་དུ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པར་དགེ་མཚན་བསྒྲན་པའི་ངོན་སྟོང་ཞིག་ཏུས་ཡོད།

གནད་ཚིག དཀའ་ལྡན་ཕོ་བྲང། ཀུན་ཐོག་རིག་འཛིན་ཚེ་དབང་ནོར་བུ། དེ་མ་ལ་ཡའི་ཡུལ་ཁོངས།

སྔོན་གཞི།

དུས་རབས་བཅོ་བརྒྱད་ནང་གི་བྱ་མ་ཀུ། ཐོག་རིག་འཛིན་ཚེ་དབང་ནོར་བུ། (1698-1755) ནི་མདོ་ཁམས་ཤར་རྒྱུད་ཀྱི་རི་བོ་བཀྲ་བཟང་འདབས་ཀྱི་ས་ངན་བསོ་བ་ཞེས་བའི་ས་ཁར་སྐུ་འཁྱེངས། གཞུང་ས་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་གིས་བོད་ཆོལ་ཁ་གསུམ་གྱི་ཚབ་སྒེད་དབང་རིས་དབང་གསུང་བའི་དུས་རིམ་དེའི་ནང་བྱ་བློ་ངོས་མཁས་བཙུན་ཚེ་དགའི་རྡུག་ཐྲོར་དང་ཀུས་ཐྲོར་སོགས་ལ་བསྐེན་ནས་བྱ་བཏང་རྩལ་འཕྲོར་བ་དང་ཚབ་སྒེད་གསང་དོན་པ་ཞིག་ཀྱིས་བོད་དང་ཉི་མ་ལའི་ནུབ་རྒྱུད་དང་རྡོ་རྒྱུད་ཡུལ་ཁོངས་འགྲེམས་ནས་བོད་ཀྱི་གནའ་དངོས་ཡིག་ཉིང་དང་རྩོ་རིང་ཡི་གེར་མཁྱེན་དཔྱོད་ཡངས་བའི་ལོ་རྒྱུས་རིག་པ་སྣ་བ་ཞིག་ཡིན། ཕྱག་པར་ཁོང་གི་དེ་མ་ལ་ཡའི་ཡུལ་ཁོངས་འགྲྭ་བཞུང་དེ་ཕི་ཚེའི་ཐུབ་ཆ་གལ་ཆེན་དུ་གྱུར་ཡོད་ནའང། ཐུ་རབས་ཀ་ཐོག་བློ་མར་ཞིབ་འཇུག་ཁྱེད་མཁན་དག་གིས་ལ་དཔྱད། [②] ལུ་ཕེབས་བརྒྱོད་གནང་བའི་སྐོར་མ་གཏོགས་དོ་སྣང་མཇད་མེ་འདུག བལ་ཡུལ་དུ་ཚོས་འཕེལ་མཇད་པའི་སྐོར་ལ་ཆེད་དུ་ཀུས་པས་རྩོམ་ཞིག་ཕྱིས་ཡོད་པས། [③] གཤམ་དུ་ཁོ་རང་མདོ་ཁམས་སྒེ་དགེ་ནས་དབུས་གཙང། འབྲུག། ཐོ་དོལ། འབས་ཆྱོངས་སོགས་ཀྱི་འགྲྭད་ལོ་རྒྱུས་དངོས་བརྟག་པར་ཁྱོའོ།།

གཞིས། མདོ་ཁམས་སྒེ་དགེ་ནས་ཕ་ཡུལ་སར་འགྲེམས་པའི་རྒྱ་ཆེན།

གཞུང་ས་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་གི་དབང་བསྐྱེར་དུས་དགྱེལ་ཕྱི་ལོ(1718)ལོར་བོད་དབུས་ཕྱོགས་ཀྱི་ཁིད་ཚབ་ཏུ་སྒེ་པ་ཕུག་ཙེ་ཕ་རྒྱ་རབ་བརྟན་（？ ——1720）དང་བཀའ་བློན་བཀྲ་ཤིས་ཙེ་པ་སོགས་བཞུགས་ཀྱང། དངོས་དོན་དུ་ཁིད་ཀྱི་དབང་ཆ་ཐུན་གར་ཚེ་དབང་རབ་བརྟན་（准噶尔策妄阿拉布坦？—1727）ཀྱི་ལག་ཏু་ཨོར་ནས་ཕ་ཉར་ཆོས་རྒྱན་ལ་ཁོལ་བའི་དབྱི་ཕྱོད་ཀྱི་ལས་ཕྱོར་ཁྱེལ་ལས་ཁྱབས་རྩིང་མའི་དགོན་ཐེ་ལོ་ཏོ་ཏེ་ཐབ་དང་ཁྱེན་ཐོག་ཁྱེ་ལོ་ཏོ་ཏེ་ཐབ་ཀྱི་ལས་ཁྱོར་ཁྱེལ་ལས་ཁྱབས་རྩིང་མའི་ཁོས་ཀྱང་ལ་ཁོལ་བའི་དབྱི་ཀྱི་ལས་ཁྱོར་ཁྱེལ་ལས་ཁྱབས་ཀྱི་ལོ་ཏོ་ཏེ་ཐབ

དབུས་ཀྱི་གཏེར་ཆེན་དགེ་རྩེ་གཏེར་ཁྲིད་རྒྱུན་བསྟལ་བས་ཕྱི་སའི་རྩེ་ང

བདུན་ཡོད་པས། སྨོ་སྐྱོང་ཚོ་བདུན་ཟེར་ཞིང་ཁོང་གི་གཏུང་རྒྱུད་ཕྱི་མ་རྣམས་ཀྱིས་ནུབ་ཐོག་ཀྱི་ཀུ་གེ་དང་ལྷ་ར་བར་དང་སྐོ་ཐོག་ཀྱི་རི་ཡི་ས་མཚ�་བར་དུ་རྒྱ་བསྐྱེད། སྨོ་ཡུལ་དུ་སྨོ་པོ་མཁན་ཆེན་བསོད་ནམས་ལྷུན་གྲུབ། སྨོ་པོ་ལོ་ཙཱ་ཏེས་རབ་རིན་ཆེན་སོགས་བྱོན་ཏེང། པོད་ནས་ངོར་ཆེན་ཀུན་དགའ་བཟང་པོ། ཇོ་ནང་ཀུན་དགའ་གྲོལ་མཆོག ཇོ་ནང་ཏུ་ར་ན་ཐ་སོགས། སྨོ་ཡུལ་འགྲིམས། ཕྱི་ལོ་1719ལོར་སྨོ་ལྷོན་དང་པཎ་ཁ་དང་ཏོ་ཏྲེ་དང་ལྷན་དུ་དཔང་བསྒྲིགས་ཏེ་འཇོམ་ལིང་ལ་འཕལ་ཁོད་ཐུབ་ནས། སྨོ་ལྷོད་བྱོགས་ཀྱིས་འཇོམ་ལིང་དམག་ཞམ་པར་བཏང་རྗེས། སྨོ་ཀུལ་ཚེ་དབང་ལྷན་གྲུབ་ཀྱིས་ཕྱི་ལོ་ (1727-1729) སྒྲིད་བཟུང་བའི་རིང་དུ་སི་ཏུ་པཉ་ཆེན་དང་ཞུ་དམར་རྒྱ་ཕེར་བཏུད་པ་གཉིས་གཏན་ཞུས་མཛད། ཀུལ་དབང་རྒྱ་ཕེར་བདུན་པ་མཚོག་ལ་མཇལ་འཕྲད་གནང། ཁོང་གི་གཏུང་རྒྱུད་ནི་བཀའ་ཤིས་རྣམ་ཀུལ་གྱི་ཐུས་བསྟན་འཛིན་དབང་ཕྱུག་ཡིན། ཕྱི་ལོ་1729ལོར་སྨོ་པོའི་ཀུལ་པོ་བསྟན་འཛིན་དབང་ཕྱུག་གིས་གཏན་ཞུས་པ་ཕྱར་བླ་མ་ཚེ་དབང་ནོར་བུ་སྨོའམ་ཐུལ་ཏུ་ཕེབས། ⑮ སྨོ་ཀུལ་པོའི་གཞུང་གིས་གཟིགས་བཟོས་ཆེན་པོ་ཐོབ་ནས་སྨོ་ཀུལ་པོའི་དབུ་ཐོ་ལས་ནས་ཀུ་ཅང་བཀུར། ⑯ ལ་དེར་ཐ་མ་ཀཱཿ ཐོག་རིག་འཛིན་ཚེ་དབང་ནོར་བུ་ཐུང་ཐང་ཐང་མའཁ་རིས་བཏུད་ནས་སྨོ་ཡོར་ཕེབས་ཚུལ་བྱ། 《རྣམ་ཐར་སྙིམ་པའི་ཆུ་སྐྱེས》ལས། “ཐང་ཐང་བཏུད་དེ་སྨོ་ཡོའི་ཡོགས། དགེས་ངོར་ཆ་རྒྱུད་རྟག་གཏིས་ནས། ། ཟིན་པའི་ཐུ་ཆུ་ནི་རེ་ཀ། ། ཕལ་དུ་ཆུ་མེག་བཏུ་ཆ་ཞེས། ། ངོ་ཆུར་རང་ཐུང་མེ་འབར་བ། ། ཕྱིན་ཞིང་ཞག་ཨགས་གནས་འཕེལ་བཅས། ། ཚོགས་གཏོར་མཚོང་པ་ཅི་ནུས་ཕུལ། ।⑰”

ཡང་“སྒྲོལ་གནས་གཙོ་པོ་སྨོ་ཡོའི་ཆུ་མེག་བཏུ་ཆར་ཕེབས་ནས་ཁྱི་ཐོག་པར་གླགས་པའི་དཔོན་དུག་ཆེ་རྣམས་ཀྱི་ཞབས་ཀུས་ཚོས་འཕེལ་ལུས་ཤིང་ས་ཚོའི་ཐེ་ཡང་ཚོས་སྨོར་བཅུག་པ་དང་དད་ཚོས་བཙུན་པ་གསར་མ་མང་དུ་ཐྱང་། ⑱” ཆུ་མེག་བཏུ་ཆ ⑲ ནི་ཐ་མ་ཀཱཿ ཐོག་གི་སྒྲོལ་གནས་ས་ཚོགས་གཙོ་པོ་ཡིན། དམ་པ་རྒྱ་གར་བ་དང་ནོ་སྨོམས་གཙོང་ཁྲིད་ཚེན་པོ་དང་། ཀུ་ཅུ་ལན্ধ་འཕྱུང་གནས་ཀྱིས་ཀྱུ་ཅང་ཡིན། ⑳ དེ་ནི་སྨོ་ཡུལ་པོགས་ཡུལ་ལུང་འགའ་དབྱེ་ཡོད། 21 ཕྱི་ལོ་1730ལོར་སྨོ་ཡོ་སྨོང་སྨད་བར་གསུམ་རྒྱལ་ནས་དགེ་དཀར་ཀྱི་གཙུག་ལག་ཁང་། ཁས་མ་ཤུག གཙང་རང་རྣམས་ཀུ་ཟླ་བ་ཁ་ཤས་ཀུ་བཞུགས་ཤིང་དང་ལྷན་ལ་ཡོ་ཡོའི་འདོད་པ་བཞིན་དུ་དབང་ལུང་གི་ཁྲིད་བཀའ་ཡོགས་གང་མཚམས་ཐྲོའི་རེ་བ་བསྐར་བར་མཇད།ཕྱི་ལོ་1741ལོར་ཐ་མ་ཚེ་དབང་ནོར་བུས་སྨོ་ཡོའི་ཀུལ་པོ་བསྟན་འཛིན་དབང་ཀུལ་ལ་ཡི་གེ་ཕྱིར། 22 《སྨོ་ཡོ་ཀུལ་པོ་ལ་གདམས་པའི་མཁྱར།》ཡིག་ཆ་འདི་ནི་ངོ་རྩེ་ཕྱིང་དུ་ཡོད་བར་གྱུགས།“ཕྱི་ལོ་1746ལོར་སྨོ་ཀུ་སྐྱང་དང་འཇུམ་ལིང་མཉམ་མཐུན་གྱི་དམག་དཔུང་དང་དབར་ཀྱི་ཁ་མཆུ་དེ་ཐ་ཚེ་དབང་ནོར་བུ་ཡིས་བར་ཐུམ་གནང། 23 འདུམ་ཆིངས་དེར་སྨོ་ཡོ་ལྷོད་ཀྱི་ཁ་ཤས་ལ་ཁ་ཁ་ལ་ཁ་ཤས་ལ་ཁ་ཁ་ལ་ཁ་ཁ་ལ་ཁ་ཁ

དོལ་པོ་ནི་སྦ་རྒྱལ་བཙན་པོའི་རྒྱབས་སུ་བོད་ཀྱི་མངའ་ཐང་འདུས་པ་དང་ཕྱིས་སུ་ལ་དཔག། གུང་ཐང་། ཡ་ཆེ། ཟླ་སྟོན་ཐང་། འཇམ་ལེང་སོགས་ཡུལ་ཁོངས་སྒེ་པ་ཁག་གིས་དབང་བསྐྱར་བྱས་ཏེས་མཐར་གོར་ཁས་དབང་ཏུ་བསྡུས་ནས་བལ་བོའི་ནུབ་ཕྱོ་གི་མངའ་ཁོངས་སུ་ཀྱོགས། "ཡུལ་ཁོངས་དེའི་བྱང་བོར་གྱི་འཛོང་པ་རྩོང་དང་། ཤར་ན་ཟླ་ཟོན་ཐང་། ནུབ་ངོས་ན་ཐུགམ་དང་འཇོམ་ལང་། ཤྲི་ཕྱོགས་སུ་ར་ཀ་ཁོན་ （Raha Guan） ཞེས་པའི་ས་འབྲེལ་ཡོད། [27] " " དོལ་པོའི་ཡུལ་དུ་ཁྱེམ་ཆུང་རྒྱེང་བ་འ་ལ། ཟུར་པ། འཁྱ་ར། ཀུ་ཁེ་ས་ཁོའི་བཀུར་བའི་ཐུས་བློའི་མཚོན་ཁྲག་ར་ཡོད། [28] " བོད་ཞིལ་ཐུར་ཐོར་བ་ནས་དུས་རབས་བརྒྱ་བཞི་བའི་བར་དུ་དོལ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཡུལ་ཁམས་འདི་མངའ་རིས་སྦ་རང་རྒྱལ་ཁྱུང་ཀྱི་དབང་བོག་ཏུ་འདུ་ལ་དེའི་རྩེས་སུ་དུས་རབས་བརྒྱ་བཞི་ནས་བཅོ་བརྒྱད་པའི་བར་དུ་ཟླ་རྒྱལ་ཁམས་ཀྱི་དབང་བོག་ཏུ་བཞུག་ཡོད། [29] ཐར་སྒོལ་ཀྱི་ས་མིང་འདོགས་ཡུགས་ཤུར་ན་དོལ་ཕྱོགས་གླ་བཞི་ཅུ་འབོད་ཅིང་དེ་དག་ནི་གནམ་དགུང་། བན་ཚང་། ཤུང་གཾངས། མདོ་ཁྲག་བཅས་ལས་གྲུབ། "དེ་ཡང་ས་མིང་བགོ་ཡུགས་འདི་ནི་དུས་རབས13པར་ས་རྒྱ་བས་དབང་བསྐྱར་རྒྱབས་ཀྱ་དཔྱ་ཁྲལ་འདུལ་ཚེད་བགོས་ནས་ཐོགས་པ་ཞིག་རེད། [30] " ཀུང་ཐང་རྒྱལ་པོ་མགོན་པོ་ཕྱེའི་ཡིས་ཕྱི་ལོ་1253ལོར་ཡ་ཆེ་ལག་ནས་ཟླ་དོལ་འཕྲོགས། བཀྲ་ཚོ་བཙུ་གསུམ་ཀྱི་ཁོངས་སུ་བསྡུས། རིམ་ཀྱིས་པོད་ཁྲི་སྐོར་བཙུ་གསུམ་ཀྱི་ཁོངས་སུ་ཚུད་པ་དང་འབྲེལ། [31]

དོལ་པོ་ནི་གོར་ཁའི་རྒྱལ་པོ་པིར་ཏི་ཌྷི་ནཱ་རན་ཥ་ཏ་ （Prithvi Narayan Shah 1722-1775) ལགས་ཀྱིས་དུས་རབས་བཅོ་བརྒྱད་ཀྱི་ནང་ཕྱོགས་བཞིའི་རྒྱལ་ཕན་རྣམས་དབང་ཏུ་བསྡུས་ནས་བཟུང་བལ་ཡུལ་ཀྱི་ཁོངས་སུ་ཚུད། སྤྱི་ལོ་1729ལོར་གཱུ ཕོག་རིག་འཛིན་ཚེ་དབང་ནོར་བློ་ཚོར་འགྲེམས་ནས་རིམ་པར་དོལ་ཕྱོགས་ཀྱི་"བསམ་ཕུག གསང་རང་རྣམ་གྱུ་ཟ་བ་ཤས་བཞུགས་ཤིང་དང་ལྡན་སོ་ཕའི་འདོད་པ་བཞིན་ཏུ་དབང་ལུང་ཁྱིད་བཀའ་སོགས་གང་མཚམས་བློའི་རེ་བ་བསྐང་བར་མཛད་དེ་དོལ་པོའི་གནས་རྣམས་མངལ་བར་བཞེད། [32] གཞན། 《རྣམ་ཐར་སྲིན་པའི་ཚུ་ལྷུས》ལས། "དེ་ནས་དོལ་གནས་མངལ་པའི་ཚེད། | ལྷར་ཡང་ཐོ་ལྷད་ཕྱོགས་ལྷ་ལྷེས་ས། | [33] "རང་རྣམ་ཡིག་ཚང་དུ་བཙོར་ཡོད། བོ་ཏེར་ཐོ་དོལ་ཀྱི་ཕྱལ་ལམ་དེ་དག་ཀྱང་ཆེས་མཚོ་ཞིང་།ས་བ་དང་གྲང་རེག་ཆེ་བ་སོགས་དཀའ་ཚོགས་ཆེ་ཡང་ཚུར་མཚོང་གི་ངོར་གས་ཐོ་ལྷོ་ལ་ཕ་ཁ་ཁ་ཁ་ཁ | ཡང་ཁ་ཁ | ཁ | ཁ |

ནང་དུ་“ས།ཚོགས་ཅིར་སྒང་པ་སེང་གེ་ཡེ་ཤེས་”དང་“དཔལ་སེམ་ཁྲི་ཡེ་ཤེས 39”དང་སྒེན་ཐུ་གྲགས་པ་འཚུང་གནས་ཀྱི་（1175-1255）གཤིས་ཀྱི་གསུམ་འབྱམ་དུ་“གྲུབ་ཐོབ་སེང་གེ་ཡེ་ཤེས 40 ”དུ་ཐུང་བར་བརྟག་ན་མ་མཐའ་ཡང་དུས་རབས་བཅུ་བའི་ནང་གི་མི་ཡིན་པ་རྟོག་ཐུབཀོལ་ཡོའི་ཤེས་ཀྱི་འབྲུག་སྒྲར་དུས་རབས་བཅུ་བའི་ནང་དུ་གནས་སྐོལ་ཕྱི་པ་ནས་ལོ་ངོ་བཅུད་བཀྲ་ཤིས་འགོར་རྡེས་སྒྲི་ལོ་1730རྡེས་བློ་མ་ཚོ་དབང་ནོར་ཅུ་གནས་དེའི་ཕ་ཡོང་སེང་རྡེས་དང་ཤེས་ཀྱི་རོ་རྗེ་ཕུག་སོགས་ངོས་ཡོའི་ གནས་རི་དག་མཇལ་ནས་ཚོས་ཀྱི་མཛད་པ་བསྒྲུངས་སོ།།

། ལ་དཔགས་ཐུ་འགྲིམས་པ།

ལ་དཔགས་ནི་སྟོད་མདའ་རིས་ཡུལ་གྱི་ནུབ་ཕྱོགས་ཐུ་ཆགས་ཤིང་ཐར་ལོད་བཙན་ཡོའི་རྒྱལ་རབས་སྐབས་ཀྱི་མདའ་ཁོངས་བསྟོན་མེད་ཡིན། བཙན་ཡོའི་གདུང་རྒྱུད་སྒྲིད་ཕྲེ་ཉི་མ་མགོན་མདའ་རིས་སྟོད་དུ་གཤེགས་པ་ནས་བཟུང་ལོད་བཙན་ཡོའི་གདུང་རྒྱུད་ཕྱི་མ་རྣམས་ཀྱིས་ལ་དཔགས་དང་ཟངས་དཀར་ཡུལ་དུ་མདའ་དབང་རིས་པར་བསྒྲར་ཏེ་བཙན་ཡོའི་གདུང་རབས་ཀྱི་མི་རྒྱུད་ད་ལྟའང་རྒྱུན་མ་ཚད་ཙམ་དུ་གནས་ཡོད། དུས་རབས་བཅོ་བཀྲད་པའི་སྟོད་ཚར་ལ་དཔགས་ལ་རྒྱལ་པོ་ཉི་མ་རྣམ་རྒྱལ（1680—1720）གྱི་བསྡུན་མོ་ཐུ་མའི་ཐུ་བདེ་སྒྲོང་རྣམ་རྒྱལ（1720-1740）ཀྱི་སྲས་ལྷན་ཚོགས་རྣམ་རྒྱལ（1730-1753）དང་བསྡུན་མོ་ཕྱི་མ་ཟེ་ཟེ་ཁ་ཏུན་ཀྱི་སྲས་བཀྲ་ཤིས་རྣམ་རྒྱལ（ 1734——1758 ）ཁུ་དགོན་ནང་མ་འཚམ་པའི་སྐབས་ཐུ་ལྷན་ཚོགས་རྣམ་རྒྱལ་ཀྱིས་རྒྱལ་དབང་བསྐལ་བཟང་རྒྱ་མཚོ་མཚོག་ལ་བོད་དབུས་ཐུགས་ནས་འདུམ་ཐྲེད་མི་སྣ་མང་གས་པའི་རེ་འདུན་ཁུལ་སྐབས་དེར་རྒྱལ་བཟང་རྒྱ་མཚོ་བཀྲད་དེ་ཉི་འོག་ལོ་ཀ་ཤ་ལ“ཨ་ཡུལ་ཕན་བདེའི་རྩ”ལ་ཡ་ཁ་ཏོ་ཁ་ཏ་ཁ་ཏ“ཨ་ཡ་ཡ”ཀ་ཏ“ཨ”ཡ“ཨ”ཡ“ཨ”ཡ

གྱི་འགན་བཞེས་ལུ་རྒྱ་དཔོན་གོ་ལོ་ཡེ་དང་མཉམ་དུ་རྒྱལ་རྩེར་ལོ་གསུམ་བཞུགས། [46] "སྤྱི་ལོ་1729ལོར་འབྲུག་རབ་རྒྱས་དང་དཀར་སྒེ་དོན་གྲུབ་དང་དགེ་དབང་རྒྱ་མཚོའི་བར་ནང་འགལ་ཐྲུང་ནས།ངག་དབང་རྒྱ་མཚོ་གོངས་རྡོར་ནས།ངག་དབང་ཚུ་མཚོ་ཁོངས་རྡེས། [47]"“སྤྱི་ལོ་1730ལོར་འབྲུག་འབྲུག་མི་ཕམ་དབང་ཥ（德布王）དང་ནུབ་རྒྱུད་འགོ་བ་དཀར་སྒེ་དོན་གྲུབ་བར་དུ་འགལ་བ་རྩོ་ངར་ཕྱི་ནས་ཤེས་ཤའི་ལས་ཀུན་ཁ་ལ（马喇）ས་གསས་ཀྱིས་དམག་དྲངས་ནས་འབྲུག་ནང་ཁུལ་གྱི་ཟིང་སྟོང་ཞེ་འཛགས་ལས་བཏང་ནས་ཆིངས་སྒྲིག་མཛད་དེའི་རྗེས་ལུ་འབྲུག་གི་ཕྱོགས་ཁག་གཞིས་ཀྱི་དཀའ་ལྡན་ཕོ་ཐང་ལ་རྐེན་སྐྱེལ། [48] " སྤྱི་ལོ་1734ལོར་མི་དབང་ཕོ་ལྡ་བ་བསོད་ནམས་རྒྱལ་གྱི་རྒྱ་ཚའ་མཇོ་མཁར་ཞབས་ཏུང་ཚོ་རིང་དབང་རྒྱལ་ས་གསས་འབྲུག་ཡུལ་དུ་མངགས་འདུམ་ཆིངས་གནང། རྒྱབས་དེར་"“འབྲུག་གི་ཕྱོགས་ཁག་གཞིས་ཀྱི་པེ་ཅིང་གི་ཆིང་གོང་མ་ཡོང་ཀྱིན་ལ་རྐེན་རྒྱལ་འབྲེལ་བར་འཐོར།ཆིང་གོང་མ་ཡོང་ཀྱིན་གྱིས་འབྲུག་མི་ཕམ་དབང་བོར་ཕེར་ཏེ་ནི་ཕྱེ་བ" 额尔德第巴"ཞེས་པའི་མཚན་ཐོག་གནང། འབྲུག་པ་ས་ཏོ་ཀྱི་མངའ་ཐེར་འདུ་བའི་"宗藩"འཛིལ་བ་ཐྱུར་ཡོད།[49]《ཆུ་མ་ཐར་ལྷོ་མ་པའི་ཚུ་རྒྱུས》ལས། "རྒྱབས་འདིར་ཚོ་ཀུན་གུ་ཏ་ཡི། ལུང་ཟིན་རྒྱུས་ཐུ་གར་པའི་དབང་། ། ཚོ་ཀུན་བསྡུན་འཛིན་རྒྱ་ཁོགས་ནས། ། འཕད་བཞེད་མཛད་བཞིན་རྩ་གླར་ཕྱིན།[50] " སྤྱི་ལོ་1730ལོར་དགུང་ལོ་ས་གསུམ་པར་ཐུན་ཚོར་མོན་ཏེ་ལྷགས་ཁྱི་ཚར་ཚོན་ཡལ་གྱི་ཆ་རྩ་ཐྱུར་ཐྱོན། [51] " ཏཱ་མ་ཀཱ། ཐོག་རིག་འཛིན་ཚེ་དབང་ནོར་ཐུ་འབྲུག་ཡུལ་དུ་ཕེབས་དོན་དོན་ནི་"ཨོན་ཀྱི་ཀུལ་ཁབ་གཞིས་འཁྲུགས་པར་བར་མཚམས་འཛིང་སྒྲིགས་གནང་ཞིང་ས་ཚོ་ས་བདེ་འཛགས་ལུ་བགོཏ། [52] "ཞེས་པར་ཆུ་མ་ཐར་ཡིག་ཆར་འབྲུག་ཡུལ་དུ་འདུམ་ཆིང་ཐྲེད་པའི་ལས་ཀའི་ཁྲུགས་ཡོད་ཙང་འབྲུག་གི་གཞུང་འཛིལ་ཡིག་ཆར་མི་སྣང་ངོ་། རྒྱབས་དེར་མི་དབང་ཕོ་ལྡ་བ་ཏཱ་མ་ཀཱ། ཐོག་གཞིས་འཛིལ་བ་དམ་ཚུལ་ལ་གཞིག་ན་འབྲུག་ཡུལ་དུ་ཕེབས་དོན་ནི་འབྲུག་གི་དོན་ཆྱེན་དེར་འཛིལ་བ་ཡོད་པར་དོགས། འབྲུག་ཡུལ་དུ་"གཏེར་སྟོན་གར་དབང་རྗེ་རྩེ་སྒྲིང་བོའི་དངོས་བོད་ཐོག་ཚོས་ལྡན་ལ་ས་ཐྱུབ་མཚོག་ཚོ་ཀུན་བསྡུན་འཛིན་ལ་མངའ་ནས་གང་ནན་ཁྲུགས་ཤུར་ཕེབས། 53 "དེ་ནས་གར་དབང་སྒྲིང་བོའི་གཏེར་ཐོག་ཟབ་ཏིག་ཚོས་དབྱངས་རབ་གསལ་ལ་ངང་།ཕྲུགས་རྩེ་ཚེན་ཁོའི་ཆུ་གསུམ་སྒྲིང་ཕེག་གསན།ཀེ་ནས་ཀ་རབ་སྒང་ཚོ་ཀུན་ཀུ་ཏ་ཉའི་གནས་ཚེན་འབྲུམ་པར་ཐོན་ཀེ་ཚོས་ཁྲིད་ལ་ཤུགས་ནས་འབྲུག་ཡུལ་དུ་ཚོས་སྲིད་གཏེར་ཀའི་ཐུག་ལས་བསྐྱངས་སོ།།

ང། འབྲས་ལྡོངས་ཀུ་འགྲིམས་པ།

འབྲས་ལྡོངས་ནི་རི་བོ་ཏི་མ་ལ་ཡའི་ལྷོ་ཐོགས་ཀྱི་རི་གོང་ས་ཁུལ་དུ་གནས་ཤིང་།འབྲས་ལྡོངས་ནི་བལ་སྐད་ཀྱི་དོན་དུ་འབྲས་ཤིང་དུ་གོ།བོད་ཡིག་ཏུ་འབྲས་མོ་ལྡོངས་དང་འབྲས་མོ་གཟོང་ཞེས་བརྗོད།འབྲས་ལྡོངས་《ཆུ་ཡིག》ཡིག་ཚང་ཆུ་ར་ན་འབྲས་ལྡོངས་ཀྱི་མི་རྒྱུད་ཐུ་མའི་འགོ་ཁུངས་དེ་བཙན་པོ་ཁྱི་ཐོང་ཞེ་བཙན་གྱི་གཏུང་རྒྱུད་ཏུ་གཏུགས་ཡོད།ཏུས་རབས་བཅུ་གསུམ་ནས་ཁྱི་མའི་སྐབས་ས་སྐྱ་དང་འབྲེལ་ནས་བཀའ་རྦོག་རྒྱལ་སར་ཐུས་ཤིང་ཁུངས་ཤའི་ལས་ཀར་ཕན་ཚུན་ཁ་ཅིག་ཁ་ཅིག་ཀྱི་ཁ་ལ་ཕ

བྱང་ཕྱོགས་ཟར་གཏིང་སྐྱེས་མཚམས་གསང་ཐུགས་རི་བོར་བྱོན། [55] "བསྟན་འགྲོའི་འགྲོ་དོན་རྒྱ་ཆེར་མཛད། གཞི་ཐོག་རིག་འཛིན་ཆོ་ངབང་ནོར་བུ་ལྷས་ཡུལ་འགྲིམས་དོན་གཅིག་ནས་ལྷོན་ཀྱི་གཞི། ཐོག་བློ་མ་བཞག་ཐུན་ཡེ་ཤེས་འབྱམ་པ（ 1245—1311 ） [56] དུས་རབས་15པར་འཐས་ལྷོངས་སུ་ཕེབས་ནས་ཚོ་རྒྱན་རྩེ་མོ་དགོན་པ་བཏབ།གོང་གི་སློབ་རྒྱུད་ཁག་རོང་བསོད་ནམས་རྒྱལ་མཚན་(1466-1540)གྱིས་ཕྱང་དཀར་བོ། [57]དགོན་བཏབ་པས་བསྟན་པ་རྒྱ་ཆེར་རྒྱས་ཤིང་། གཞི་ཐོག་ཏུ་མའི་སྐུ་གོང་མའི་སྐབས་སུ་"ཤ་ཆོ་མོན་ཀ་ཐོག་པ་"འཐས་ལྷོངས་སུ་གཟུགས་ཆེ་བར་ཐུར་ཤ্ལ་མའི་མཁས་དབང་འདི་དག་གིས་ལྷས་ཡུལ་འཐས་ལྷོངས་ཆོས་འཕེལ་མཛད་ཡོད་པས་ཤ্ལ་ཀུས་རྒྱུན་འོག་ཏུ་འགྲིམས་པར་ལྷང་!ལྷས་ཡུལ་དུ་འགྲོ་ཐེབས་གཤིས་པ་དེ་ཕྱི་ལོ་1738ལོར་"ལྷས་ཡུལ་ལྷ་བོ་བརླ་བགོད་ཀྱི་གནས་ཆེ་ཆུང་རྣམས་སུ་བསྒྲུབ། པཎ་བགོད་ཀྱི་འདབས་བློ་ཡུལ་དཀར་ནས་གི་མཚམས་ས་ཡི་ཐིག་ཏུག་བརྟན་ཚོས་ཀྱི་འགོར་ལོ་རྒྱུན་མི་ཆད་པ་རིན་ཆེན་དེའུ་ཡི་རྩེར་རེ་ཞིག་བཞུགས་ནས་སྨན་རྒྱུ་ཆེན་མོ་ངང་!དགོན་མཚོག་ཕྱི་འདུས་སོགས་བསྟན་བཅོས་མཛད། [58] "རྣམ་ཐར་ཡིག་ཆར་མ་ཕྱི་ཆད་ལྷག་ལྷུང་བས་ལྷས་ཡུལ་ཀྱི་མཛད་རྣམ་!ལ་ཤས་མི་གསལ་བས་ཞིབ་ཏུ་!ལ་གསལ་གཏོང་བོས། ཕྱི་ལོ་1740ལོར་"ལྷན་ཐུགས་སྐྱེལ་ལོར་སྨར་ཡང་ཕྱ་བོ་པརླ་བགོད་ཀྱི་ནུབ་བྱང་མཚམས་སུ་ཏུག་བཏུན་རིན་ཆེན་ཕྱང་བར་བཞུགས[59]"ནས་སློབ་མ་མང་པོར་གསང་ཆེན་ཆོས་ཀྱི་འཆད་ཤན་སྐྱེལ་ནས་ཆོས་ཀྱི་མཛད་པ་བསྒྲུངས་སོ། །

མཇུག་བསྡོམས།

གཞི་ ཐོག་རིག་འཛིན་ཆོ་ངབང་ནོར་བུ་ནི་དུས་རབས་བཅོ་བརྒྱད་པར་བོད་དང་ཏི་མ་ལ་ཡའི་ཡུལ་ཁོངས་སུ་ཤ্ལ་ཀས་ཀྱི་ཤ্ལ་ཆེ་ཆེར་བཟོས་པའི་ལོ་ཐུས་མི་ལ্ལ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན།བོད་ས་གནས་སིད་གཞུང་གཞུང་ས་དགའ་ཕ্ལ་ཐོ་བང་གི་བཀའ་སྒྲལ་འོག་ཏི་མ་ལ་ཡའི་ནུབ་ཕ্ལ་ཡུལ་ཁོངས་སུ་མངགས་པའི་ཚབ་སིད་ཕོ་ཉ་ཡིན།ཐོག་མར་ཀ་ཐོག་ཕ্ལ་མ་ཕ্ལ་ས་འགྲིམས་དོན་ནི་ལ্ལིན་ཀྱོལ་ཕ্ལིང་དུ་ས་ཁོག་ལམ་ཁ་ཤ্ལ་ཆེན་འགྲུར་མེད་རིན་ཆེན་རྣམ་ཀ্ལ་ལ্ལ་ངང་འགྲུར་མེད་ཡང་མ་རྣམ་ཀ্ལ་ཀ্ལ་ཤདོ་!ལམས་སུ་འཐྱོར་ཤ্ལས་ཁོང་ཀ্ལ་ས་ཀ্ལ་ཀ্ལ་ཀ্ལ